

EŞ SEÇİMİ, MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DEĞERLERİN EVLENMEMİŞ BİREYLERİN DUYGUSAL İLİŞKİ TERCİHLERİNE ETKİSİ¹

Halil Ekşi²

Gülşen Özgen³

Selami Kardaş⁴

Öz

Bu araştırmanın amacı, evlenmemiş bireylerin duygusal ilişki tercihleri üzerinde eş seçim stratejilerinin, mükemmeliyetçi tutumlarının ve değer tercihlerinin etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi 174'ü kadın (%81,7), 39'u erkek (%18,3) toplam 213 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara duygusal bir ilişkilerinin olup olmadığı sorulduğunda 67 (%31,4)'si evet, 146'ı (%68,6) ise hayır cevabı vermiştir. Katılımcılara Eş Seçim Stratejileri Envanteri (Altuntaş ve Atlı, 2015), Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003) ve Schwartz Değer Tercih Listesi (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000) uygulanmıştır. Araştırmada ölçeklerden elde edilen verilerin analizi için lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Lojistik regresyon sürekli, kesintili, ikili veya bunların karışımı bir grup değişkenden grup üyeliği gibi kesintili bir sonucu yordama imkanı vermektedir. Lojistik regresyon fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarında sınıflandırma ve bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak için kullanılmaktadır. Araştırma sonucunda katılımcıların duygusal ilişki içerisinde olup olmamaları üzerinde eş seçim stratejilerinden aile kurumu ve güven ile fiziksel özellik değişkeni, değer tercihlerinden ise yeniliğe açıklık ve özaşkınlık değerlerinin etkisi olduğu bulunmuştur. Sonuçlar literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eş Seçimi, Mükemmeliyetçilik, Değerler, Lojistik Regresyon

THE EFFECT OF CHOOSING PARTNER STRATEGIES, PERFECTIONISM AND VALUE PREFERENCES ON EMOTIONAL RELATIONSHIP PREFERENCES OF NEVER- MARRIED INDIVIDUALS

Abstract:

The aim of this research is to examine choosing partner strategies, perfectionist attitudes and values for emotional relationship preferences of never-married individuals. The sample of this study composed of totally 213 never-married individuals, 174 females (81,7 %) and 39 males (18,3%) and 67 individuals (31,4%) are in a emotional relationship when 146 individuals (68,8 %) are not. *Choosing Partner Strategies Inventory* (Altuntaş ve Atlı, 2015), *Multidimensional Perfectionism Scale* (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003) and *Schwartz Value Survey* (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000) were used and logistic regression analysis was used for the analysis of the data obtained from the scales in the study. Logistic regression allows for an intermittent end result such as continuous, intermittent, binary, or a mixture of them as a group or group membership. Logistic regression is also used in the science and social sciences to investigate the relationship between classification and dependent and independent variables. As a result of the research, it was found that participants' participation in the emotional relationship was affected by the family establishment and trust and physical attribute variables from the partner choosing strategies, and the values of openness and self-transdance from the values.

Keywords: Choosing Partner, Perfectionism, Values, Logistic Regression

¹ Bu çalışma, 20-22 Nisan 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi'nde bildiri olarak yayınlanmıştır.

² Prof. Dr., Marmara Üniversitesi

³ Doktora öğrencisi, Marmara Üniversitesi (İletişim: gulsen.topal.41@gmail.com)

⁴ Arş. Gör. Dr., Marmara Üniversitesi

GİRİŞ

Yalnız yaşama ve evlenmeme trendinde son yıllardaki artış araştırmacıları evlenmemiş bireyler üzerinde disiplinler arası çalışma yapmaya sevk etmiştir (İbrahim ve Sali, 2015; Simpson, 2015). Toplumun temel yapı taşı olarak görülen aile kurumuna olan etkisinden dolayı bireylerin neden evlenmedikleri, evlilikle ilgili algıları ve evlilikten beklentileri gibi sorular yıllardır araştırmacılar tarafından cevaplanmaya çalışılmaktadır.

Evliliklerin yoğun olduğu genç yetişkinlik dönemi, yapısı itibarıyla, romantik ilişkilerin ve çift olmanın ön plana çıktığı bir dönemdir. Bu dönem aynı zamanda, sağlıklı ilişki davranışları ve eş seçimine yönelmek için ideal bir dönemdir (Aytaç ve Bayram, 2001; Atak ve Çok, 2010). Psikososyal gelişim açısından bakıldığında, bu dönemin diğer bir değişkeni evlilik ve aile yaşamıdır. Bireylerin yaşamlarında önemli görülen kararlardan biri olan evlilik bu dönemde gerçekleşmektedir (Aktu, 2016). Yapılan çalışmalara göre Türkiye’de 19-26 yaş sınırları arasında yaşandığı tespit edilen bu dönemde, eş seçimi, meslek seçimi ve hayat felsefesi gibi üç temel alanda kimlik keşfi yoğun olarak yaşanmaktadır (Eryılmaz ve Ercan, 2010; Aktu, 2016). Genç yetişkinler, eş seçimi ile birlikte, eşle birlikte yaşamayı öğrenme, bir aile kurma, çocuk yetiştirme, bir evin işlerini yürütme, yurttaşlık sorumluluğunu üstlenme ve yaşamda meydana gelebilecek değişimlere uyum sağlama gibi görevleri yerine getirmeye çalışacakları ve hatta hayatlarının anlamını aradıkları bir döneme girmiş olurlar. Bireylerin evlenmesi gereken anı belirleyen bir “toplumsal saat” bile vardır (Onur, 1995). Eş seçimini zorlaştıran ve kolaylaştıran kimi etmenler, bireylerin evlilik zamanını (*marriage timing*) belirlemektedir. Oppenheimer (1988)’a göre, evlilik zamanı, cinsiyet rollerinin farklılaşım farklılaşmamasına ya da kadının iş hayatında olup olmamasına göre değişiklik göstermektedir. Cinsiyet rolleri belirgin şekilde ayrılmışsa, evlilik, erkeğin çalışması ve para kazanmasına bağlı iken; kadının iş hayatında olduğu durumlarda da evlilik hayatına uyum konusunda bazı endişeleri ortaya çıkardığından evlilik, eş seçim sürecinde kalabilmekte, ertelenmekte ya da yalnız yaşamaya karar verme söz konusu olmaktadır.

EŞ SEÇİMİ, MÜKEMMELİYETÇİLİK VE DEĞER

Farklı bakış açıları ve araştırmalar sonucunda yıllar içerisinde eş seçimi ile ilgili kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramlardan ilki, Darwin’in cinsel seçim kavramından hareketle oluşturulmuş evrimsel kuramdır (Usluoğlu, Atıcı ve Vurgeç-Avcıbay, 2015). Evrimsel kurama göre, eş seçimi insanın üretkenlik (cinsel) kapasitesi üzerine kurulmuştur (Burger, 2006). Eş adayının yaşı, sağlık durumu, fiziksel özellikleri üretkenliğin önemli göstergeleridir (Yıldırım, 2007). Kadınların üretkenlik değeri ve verimliliği yaş, sağlık ve fiziksel özelliklerle daha fazla ilişkili iken, bunun aksine erkeklerin üreme kapasiteleri yaşla değil, kadının çocuğuna bakabileceği sosyal ve ekonomik avantajlarla yakından ilgilidir. (Buss, 1989). Bu kuram kadınların eş seçiminde eğitim seviyesine ve sosyoekonomik düzeye göre değerlendirme yaparken, erkeklerin daha çok fiziksel özellikleri dikkate aldıklarını varsaymaktadır.

Eş tercihi, kişilerin birbirlerine en çok benzeyen kişileri tercih ettikleri bilinen bir teoridir (Buss, 1985; Belot ve Francesconi, 2006). Eş seçiminde açıklamaya çalışan *benzerlik kuramına* (*homogamy*) göre yaş, ırk, din, etnik köken, toplumsal sınıf, eğitim ve kişilik benzerliğine dayalı olarak eş seçimi yapılır. Benzerlik ilkesi benzerlerin birbirlerini çektiği gerçeği üzerine kurulu iken (Onur, 1995), zıt özelliklerin birbirini çektiği varsayımına dayanan *ihtiyaç tamamlama kuramı* da eş seçim teorileri arasındadır (Kalkan ve Hamamcı, 2005). Bu kurama göre birey benzer arkadaş grubu ya da eş olmaya elverişli kişilerden oluşan çevre içinden gereksinimlerini en üst düzeyde karşılayabileceği eşi seçer. Gereksinimlerin düzeyine göre benzerlikler zıttır ve birbirlerini tamamlayıcıdır (Winch ve arkadaşları, 1955’ten akt. Efe, 2013).

Eş seçimini açıklamaya çalışan bu üç kuramdan başka *sosyal rol kuramı*, eş seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin etkililiğini, *mübadele (değiş-tokuş) yaklaşımı* kadın ve erkeklerin kendilerine verdikleri değeri karşılayacak kişilerle evlendiklerini (örn; güzel kadın, zengin erkek gibi) açıklamaya çalışırken; *gelişimsel yaklaşımlar*, eş seçiminin, eş adaylarının kişilik, değer ve sosyal nitelik gibi filtreler kullanmak yolu ile bir süreç içerisinde gerçekleştiğini belirtirler (Kalkan ve Hamamcı, 2005).

Bireylerin eş seçim sürecinde sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi, fiziksel özellikler, kişilik özellikleri, yaş, ideolojik ve dini görüşler, ırk ve kültürel gibi faktörler etkili olabilmektedir (Kalkan ve Hamamcı, 2015). Hangi faktör etkili olursa olsun, yapılan çalışmalar eş seçiminin bilinçli ve amaçlı bir seçim olduğunu (Bacanlı, 2001), aşk ve evliliğin tesadüfen gerçekleşmediğini göstermiştir (Lichter, 1990). Bireylerin kiminle evleneceklerine karar vermeleri dünya genelinde eğitim, eğitime bağlı olarak geç yaşta evlilik, şehir yaşamı ve endüstrileşme gibi faktörler dolayısıyla daha kabul edilir hale gelmeye başlamıştır. Bu durumun, bireylerin ailelerinden ve çevrelerinden bağımsız olarak hayatları ile ilgili kendi kendi kararlarını alabilmeleri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir (Liston ve Salts, 1988). Hatta öyle ki, yalnız yaşayan ve hiç evlenmeyen bireylerin sayısındaki artış kimi zaman “abartılmış bireyselliğin göstergesi” olarak değerlendirilmiş, feminist kaynaklı literatür kadınların seçme özgürlüğünü güçlendiren bir işaret olarak nitelendirilmiştir (Macvarish, 2006). Özellikle kadınlar için yalnızlık, uzun süredir anormal olarak değerlendiriliyordu. Evlilik ve annelik ile bağlı olan normatif

kadınsılık, yalnız kadını tarih boyunca eksik ya da normalden uzak kavramlarıyla tasvir etmiştir (Simpson, 2015). Hayatta kendi kararlarını verebilen, kariyer sahibi bağımsız genç yetişkinler, evlilik konusunda aileleri ve toplumun genel eğiliminden, yani “normalden” farklı bir yol izleyebilmektedir. Bu konuda zaman zaman çevrelerinden evlilik baskısı görmelerine yol açmakta ve bu durum evlenmemiş bireylerde stres faktörü olarak ortaya çıkmaktadır (Chen, Piercy, Miller ve Austin, 2017).

Evlenmemiş bireylerin eş seçim ile ilgili yaşadıkları baskıların yanında kendilerine, aradıkları eşe ya da ilişkiye karşı olan mükemmeliyetçi tutumları da eş seçim tercihlerinde etkili olabilmektedir. Bilindiği üzere mükemmeliyetçilik, kusursuzluk için çaba gösterme, kendine son derece yüksek standartlar belirleme ve kendini aşırı eleştirel biçimde değerlendirme olarak tanımlanmaktadır (Habke, Hewitt ve Flett, 1990; Frost, Marten, Lahart, ve Rosenblate, 1990). Mükemmeliyetçilik tüm hayat alanlarında olduğu gibi romantik ilişkilerde de kendini göstermektedir (Stoeber, 2012). Mükemmeliyetçi bireylerin evliliğe ve evlenecekleri kişi ile ilgili de mükemmeliyetçi algıları devam edecektir. Bu konuda Larson (1992)’un evliliğe yönelik gerçek olduğuna dair bir kanıt olmamasına rağmen, yaygın olarak kabul edilen inanç olarak tanımladığı *evlilik mütlerinden mükemmel eş, mükemmel ben ve mükemmel ilişki* mitleri, bireylerin eş seçerken yakın ilişkiye olan doyumunu azaltırken, kişinin bu tarz sorgulamaları çokça yaptığından ötürü kişinin yanlış kararlar vermesine yol açmaktadır (Larson, 2000’den akt. Güngör, Yılmaz ve Çelik, 2011). Ashby, Rice ve Kutchins (2008)’e göre, mükemmeliyetçilik, evlilik gibi yakın ilişkilerde, problem çıkarmada en iyi, zarar vermede en kötü şekilde rol almaktadır. Yapılan araştırmalar mükemmeliyetçi tutumun evlilik ve romantik ilişki doyumunu üzerine olumsuz etkisi olduğunu (Habke ve arkadaşları, 1999; Koydemir, Selışık ve Tezer, 2005; Ashby ve arkadaşları, 2008; Stoeber, 2012; Gol, Rostami ve Goudarzi, 2013), mükemmeliyetçi kişilerin romantik ilişkilerinde, ilişkiyel çatışma yaşadıklarını (Mackinnon, Sherry, Antony, Stewart, Sherry ve Hartling, 2012), çatışma yaratan bir rolde ve partnerlerine karşı affedici olmayan bir tutumda olduklarını (Furman, Luo ve Pond Jr., 2017), ancak, mükemmeliyetçiliğin iş-aile çatışmasına olan olumsuz etkisini evlilik doyumunun azaltabildiğini (Büyükşahin-Sunal, Ok ve Keskin, 2016) göstermektedir.

Değerler, bireylerin tutum ve davranışlarını, organizasyon, toplum ve kurumların işlevlerini aydınlatmak üzere sosyal bilimlerde sıklıkla yararlanılan ve araştırılan önemli alanlardan biridir. Schwartz ve Bilsky (1987) her bir değerın altında yatan motivasyonu da gösteren kapsamlı bir değer teorisi geliştirdiler (akt. Asan, Ekşi, Doğan ve Ekşi, 2008). Araştırmalarda sıklıkça kullanılan bu teoriye göre değerler, fikir veya inançlardır, amaç ve davranışlarla ilişkilidir, durum ötesidir, davranış ve olayların seçim ve değişimine rehberlik eder, taşıdıkları öneme göre sıralanırlar (Schwartz, 2012). Değerler, arzu edilen, kişilerin hayatlarına kılavuzluk eden, önemi dereceleri farklı, durum-ötesi hedeflerdir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000). Değerler istek, tercih ve arzuları yansıtır, birey için önemli kavram ve fikirleri, doğru, uygun veya arzu edilebilir olan hakkındaki düşünce veya inançları içerir. İnsanın belirli durumlarda nasıl davranacağını belirleyen değerleri, bir değerler sistemi meydana getirir (Mehmedoğlu, 2006). Schwartz’ın kuramında değerler, iki ana boyut üzerinde toplanmıştır. İlki *yeniliğe açıklık/ muhafazakar yaklaşım* boyutu, bir ucunda bireylerin duygu ve düşüncelerini önceden kestirilemeyecek biçimlerde olmasına yol açan uyarılm ve öz yönelimi kapsarken, diğer ucunda bireylerin yakın oldukları kişilerle, kurumlarla ve geleneklerle uyum içinde olmalarını sağlayan uyma ve geleneksellik değerlerini barındırır. İkincisi, *özdeşleşim* boyutu, bir ucunda bireyin insanlığın ve doğanın yararı için bencil amaçlardan vazgeçmesini içeren evrensellik ve iyilikseverlik değerlerini, bir ucunda ise bireylerin başkalarının zararına olsa bile kendi çıkarlarına yönelik davranmalarını sağlayan güç ve başarı odaklı olmayı barındırır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000).

Değerler, kişilik, tutum, algı ve motivasyonları anlamak için temel oluşturduğundan, bu araştırmada eş seçim ve mükemmeliyetçilik değişkenleri ile birlikte incelenecektir. Bu açıdan araştırmanın amacı, evlenmemiş bireylerin herhangi bir romantik ilişki içerisinde olup olmamalarını eş seçim stratejileri, mükemmeliyetçilik algıları ve değer tercihlerinin yordayıp yordamadığını incelemektir.

YÖNTEM

Çalışma Evreni

Bu araştırma ilişkiyel tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni evlenmemiş bireylerden oluşmaktadır. Veriler, Nisan-Haziran 2016 tarihleri arasında online anket şeklinde toplanmıştır. Araştırma kapsamında 264 kişiye ulaşılmış, 12 kişi kayıp veri oranı %5’in üzerinde olduğu için ve 39 kişinin değerleri de uç değerler olduğu için analize alınmamıştır. Mertler ve Vannetta (2005)’ya göre standardize edilmiş hatalar (standardized residuals) uç değerleri belirlemek üzere dikkatle incelenmelidir. Belirlenen herhangi bir uç değer (>|3|) standart yöntemler (veri girişini kontrol etme, örneklemden çıkarma gibi) kullanılarak elenmelidir. Yani, standart artıkların -3’ten küçük ve +3’ten büyük olmaması gerekmektedir (akt. Çokluk, 2010). Bundan dolayı analiz toplam 213 kişi üzerinden yapılmıştır.

Araştırmaya katılan kişilerin 174’ü kadın (%81,7), 39’u erkek (%18,3); yaş ortalaması 25,96; 13’ü lise (%6,1), 138’i üniversite (%64,8), 62’si lisansüstü (%29,1) mezundur. Katılımcıların 67’sinin (%31,5) duygusal ilişkisinin olduğu, 146’sının (%68,5) ise olmadığı tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Frost ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen ÇBMÖ, altı faktörden ve 35 sorudan oluşan bir ölçektir. Test likert tipinde 1–5 arası derecelendirme ile 1 Kesinlikle katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle katılıyorum cevaplarına karşılık gelecek şekilde düzenlenmiştir. Türkçe uyarlaması Özbay ve Mısırlı-Taşdemir (2003) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması sonucunda ölçeğin orijinal yapısında bulunan altı faktörlü yapıya ulaşılmıştır. Toplam varyansın %16.6'sını açıklayan ilk faktör, “Düzen” alt boyutunun faktör yüklemeleri .63 ile .82 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %12.2'sini açıklayan “Hatalara Aşırı İlgili” alt boyutunun faktör yüklemeleri .31 ile .70 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %6.1'ini açıklayan “Davranışlardan Şüpheli” alt boyutunun faktör yüklemeleri .40 ile .68 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %5.3'ünü açıklayan “Aile Beklentileri” alt boyutunun faktör yüklemeleri .55 ile .73 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %3.9'unu açıklayan “Ailesel Eleştiri” alt boyutunun faktör altındaki maddelerin faktör yüklemeleri .41 ile .68 arasında değişmektedir. Toplam varyansın %3.5'ini açıklayan “Kişisel Standartlar” alt boyutunun faktör yüklemeleri .44 ile .62 arasında değişmektedir. Güvenirlik çalışması Cronbach Alfa iç tutarlılık ve testin yarıya bölümü yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Genel ve alt ölçekler için belirlenen güvenirlik katsayıları .63 ile .87 arasında ortaya çıkmıştır. Testin genel güvenirlik katsayısı .83 olarak hesaplanırken, alfa değerleri Düzen için .87, Hatalara Aşırı İlgili için .77, Davranışlardan Şüpheli için .61, Aile Beklentileri için .71, Ailesel Eleştiri için .65 ve Kişisel Standartlar için .63 olarak bulunmuştur. Testin yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise .80 olarak hesaplanmıştır.

Eş Seçim Stratejileri Envanteri: Altuntaş ve Atlı (2015) tarafından geliştirilen “Eş Seçme Stratejileri Envanteri” için öncelikli olarak ilgili alanyazın incelenmiştir, madde havuzu oluşturulmuş ve bu maddeler dört alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Ölçek araştırmacılar tarafından 9'lu likert tipinde (1-hiç katılmıyorum, 9-tamamen katılıyorum) şeklinde tasarlanmıştır. 57 maddelik deneme formu pilot olarak uygulanmış, anlaşılabilirliği ve testin ne kadar sürede yapıldığı test edilmiştir. ESSE yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda KMO değeri .787 ve Barlett Sphericity değeri de .000 çıkmıştır. Yapılan analizler sonucu 57 maddelik form 28 maddeye düşürülmüştür. Bu şekilde toplam varyansın % 62,518'ini açıklayan yedi boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu yapılarla ilişkin maddelerin faktör yüklerinin, birinci alt boyutunda .61 ile .77 arasında değiştiği, ikinci alt boyutunda .78 ile .88 arasında değiştiği, üçüncü alt boyutunda .63 ile .81 arasında değiştiği, dördüncü alt boyutunda .48 ile .90 arasında değiştiği, beşinci alt boyutunda .60 ile .86 arasında değiştiği, altıncı alt boyutunda .61 ile .82 arasında değiştiği, yedinci alt boyutunda ise .67 ile .75 arasında değiştiği saptanmıştır. Envanterin yedi faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemi kullanılmıştır. DFA sonucunda (X² /sd) oranı 2,837, ve GFI .86, CFI .90, TLI .89 ve RMSEA .06 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler, önerilen faktör modelinin verilerle uyumlu olduğunu göstermektedir. Toplam 28 maddeden ve yedi alt boyuttan oluşan ESSE'nin birinci alt boyutuna aile kurumu ve güven, ikinci alt boyutuna sosyo- ekonomik durum, üçüncü alt boyutuna dini ve siyasi benzerlik, dördüncü alt boyutuna fiziksel özellik, beşinci alt boyutuna bekaret, altıncı alt boyutuna çocuk bakımı, yedinci alt boyutuna aşk isimleri verilmiştir.

Schwartz Değerler Listesi: Schwartz (1992) tarafından geliştirilen Schwartz Değerler Listesi 57 değer ifadesinden ve on alt boyuttan oluşmaktadır. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada ana boyut ve değer tipleri ile her bir değer tipi içerisinde yer alan değerlerle ilgili olarak kullanılan Türkçe adlandırmalar esas alınmıştır. Değerler üç sosyal psikoloji uzmanının ortak çalışmasıyla İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Denekler toplam 57 değeri ve yanlarında parantez içinde verilmiş olan açıklamaları okuduktan sonra her birini kendi hayatlarını yönlendiren bir ilke olmaları açısından taşıdıkları öneme göre 1 (ilkelerime ters düşer) ile 7 (en üst düzeyde önemlidir) arasında değişen bir ölçek üzerinde değerlendirmişlerdir. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) tarafından yapılan çalışmada değer tipleri için güvenirlik katsayıları .51 - .77, değer grupları için .77 - .83 arasında değişmekte olup bu katsayılar evrensellik için .77, yardımseverlik (iyilikseverlik) için .76, hazcılık için .54, güç için .75, başarı için .66, uyarılma için .70, özyönelim için .69, geleneksellik için .63, uyma için .51 ve güvenlik için .59 olarak bulunmuştur. Ayrıca ana değer grupları iç tutarlılık analiz sonuçlarına baktığımızda; muhafazakârlık grubu için .80, yeniliğe açıklık değer grubu için .81, özdeşleşim değer grubu için .84 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Lojistik regresyon analizi veya kısaca logit modeller, sosyal bilimlerde ve fen alanında sıkça kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde alanındaki araştırmaların çoğunda, bağımlı değişkenin iki mümkün değerden birine sahip olabileceği varsayılmaktadır. Örneğin; bir genç yüksek okuldaki mezun olmuş olabilir veya olmayabilir, işçi çalışıyor olabilir veya çalışmıyor olabilir ya da bir hasta tedaviye cevap verebilir veya vermeyebilir. İki mümkün ve farklı değer içeren bu tür verilere iki değerli (binary) veriler denilmektedir. İki değerli değişkenler ile çalışan bir araştırmacının hedefi, bağımsız değişkenlerin koşullu bir kümesine bağımlı olarak, başarı veya başarısızlık olasılığının kestirilmesidir (Oğuzlar, 2005; Şerbetçi ve Özçomak, 2014).

Lojistik regresyon sürekli, kesintili, ikili veya bunların karışımı bir grup değişkenden grup üyeliği gibi kesintili bir sonucu yordama imkanı verir. Lojistik regresyon, ayrıştırma analizi, çoklu regresyon analizi gibi yöntemlerle aynı sonuçları veriyor olmasına karşın, onlardan daha esneklerdir. Lojistik regresyonda yordayıcıların normal dağılım göstermesi, bağımlı değişkenle doğrusal ilişki içinde olması ya da grupların eşit varyansa sahip olması beklenmez (Tabachnick ve Fidell, 2015). Lojistik regresyon analizinde amaç, kategorik bağımlı değişkenin değerini tahmin etmek olduğundan, aslında burada yapılmaya çalışılan iki ya da daha fazla gruba ilişkin “üyelik” tahminidir. Buna göre analizin amaçlarından birinin sınıflandırma, diğerinin ise bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak olduğu ifade edilebilir (Mertler ve Vannatta, 2005’den akt. Çokluk, 2010). Sonuç olarak lojistik regresyon analizinin normal dağılım, ortak kovaryansa sahip olma gibi sayıtların ihlal edilmesi durumunda, diskriminant analizi ve kontingensiyen tablo analizine bir alternatif oluşturduğu, bağımlı değişkenin 0 ve 1 gibi ikili değer aldığı ya da ikiden çok düzey içeren kesikli değişken olduğu durumlarda normallik sayıtlarının bozulması nedeniyle doğrusal regresyon analizine alternatif oluşturduğu ifade edilebilir (Çokluk, 2010).

Çoklu bağlantı problemini test etmek için tolerans değerleri incelendiğinde, tüm değişkenlere ilişkin tolerans değerlerinin 0.2’den büyük olduğu tespit edilmiştir. VIF değerleri incelendiğinde de, tüm yordayıcı değişkenler için değerlerin 10’den küçük olduğu saptanmıştır. Ortalama VIF değeri ise yaklaşık 1.19’dur. Bu değerler değişkenler arası çoklu bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir. Literatürde tolerans değerlerinin .1’den büyük olması durumunda, değişkenler arası çoklu bağlantı probleminin olmadığını işaret edilmektedir (Çokluk, 2010).

Tablo 1: Bağımlı Değişken Kodlaması

Orijinal Değişken	İçsel Değişken
Evet	0
Hayır	1

Lojistik regresyonda bir bireyin iki kategorinin herhangi birisinde bulunma olasılığı hesaplanır. Araştırmanın bağımlı değişkeni duygusal bir ilişki içerisinde olup olmamadır. Tablo 1’de görüldüğü üzere analiz duygusal ilişki içinde olmayı “0”, olmamayı “1” olarak kodlamıştır. Referans değerleri denilen bu kodlar araştırmada bağımlı değişkenin yordama yönünü ifade edecektir.

Tablo 2’de model katsayılarına ilişkin Omnibus Testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 2: Omnibus Model Uyumluluk Testi

		Ki-Kare	Sa	p
Adım 1	Adım	34,564	21	,032
	Blok	34,564	21	,032
	Model	34,564	21	,032

Tablo 2 incelendiğinde, model ki-kare değerine ilişkin p değerinin anlamlı olması, yordanan değişken (duygusal ilişki tercihi) ile yordayıcı değişkenler (eş seçimi, mükemmeliyetçilik ve değerler) kombinasyonu arasında ilişkinin varlığını göstermektedir (p<.05).

Tablo 3: Hosmer ve Lemeshow Testi

Adım	Ki-Kare	df	Sig.
1	8,170	8	,417

Tablo 3'te Hosmer Lemeshow Testi sonuçları verilmektedir. Lojistik regresyon modelinin nasıl çalıştığını incelemek için iyilik uyumu kontrol edilir. Bu kontrol modelin tahminlerinin bireylerin gerçek davranışlarıyla ne kadar farklılaştığı incelenerek gerçekleştirilir. Anlamlı sonuç vermemesi istendik bir durumdur ve modelin iyi çalıştığının göstergesidir ($p>.05$). Gözlenen ve model tarafından kestirilen değerler arasında anlamlı fark yoktur; model tahminleri, gözlenen durumdan farklı değildir şeklinde yorumlanmaktadır.

Tablo 4: Model Özeti

Adım	-2 Log likelihood	Cox ve Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	230,704	,150	,210

Tablo 4'te görülen, Cox ve Snell R^2 ve Nagelkerke R^2 değerleri, model tarafından bağımlı değişkende açıklanan varyansın iki farklı yoldan kestirilmesini temsil eder ve çoklu regresyondaki R^2 ile benzer şekilde yorumlanır (Çokluk, 2010). Tablo 4'e göre, modelde test edilen duygusal ilişki bağımlı değişkenini, yordayıcı bağımsız değişkenler Cox ve Snell R^2 değerine göre %15,0; Nagelkerke R^2 değerine göre %21,0 oranlarında açıklamaktadır.

Tablo 5: Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen		Tahmin Edilen		
		Şu anda devam eden duygusal ilişki		Doğru Yüzdesi
		Evet	Hayır	
Su anda devam eden duygusal ilişkinin varlığı	Evet	22	45	32,8
	Hayır	12	134	91,8
Genel Yüzde				73,2

Tablo 5'te lojistik regresyon modeli sonucunda elde edilen sınıflandırma incelendiğinde, devam eden duygusal ilişki olup olmadığına "Evet" yanıtı veren 67 kişiden 22'si doğru, 45'i yanlış sınıflandırılmış olup doğru sınıflandırılma oranı %32,8'dir. Duygusal ilişki sorusuna "Hayır" cevabı veren toplam 146 kişinin 12'si yanlış, 134'ü doğru sınıflandırılmış olup doğru sınıflandırma oranı %91,8'dir. Modelin toplam doğru sınıflandırma oranı ise %73,2'dir.

Tablo 6: Duygusal İlişkiyi Yordayan Lojistik Regresyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	β	S_h	Wald	S_a	p	Exp(β)
Cinsiyet	,599	,427	1,971	1	,160	1,821

Yaş	-,017	,040	,179	1	,673	,983
Eğitim durumu (1)			3,120	2	,210	
Eğitim durumu (2)	1,456	,934	2,429	1	,119	4,287
Eğitim durumu (3)	-,128	,389	,108	1	,743	,880
Aile Kurumu ve Güven	-1,932	,750	6,627	1	,010	,145
Sosyoekonomik durum	-,120	,123	,948	1	,330	,887
Dini ve siyasi benzerlik	,129	,115	1,265	1	,261	1,138
Fiziksel özellik	,463	,150	9,503	1	,002	1,589
Bekaret	,144	,091	2,477	1	,116	1,155
Çocuk bakımı	-,181	,155	1,358	1	,244	,835
Aşk	-,006	,190	,001	1	,973	,994
Düzen	,062	,312	,040	1	,841	1,064
Hatalara aşırı ilgi	,426	,330	1,673	1	1,196	1,532
Davranışlardan şüphe	-,038	,259	,022	1	,883	,963
Aile beklentileri	-,175	,267	,430	1	,512	,840
Ailesel eleştiri	,067	,277	,059	1	,809	1,069
Kişisel standartlar	-,121	,309	,153	1	,696	,886
Yeniliğe açıklık	-,661	,297	4,970	1	,026	,516
Muhafazakarlık	-,666	,372	3,200	1	,074	,514
Özaşkınlık	1,301	,512	6,468	1	,011	3,673
Özgenişletim	,221	,275	,648	1	,421	1,247
Sabit	12,616	6,327	3,976	1	,046	301337,711

Tablo 6'da duygusal ilişkiyi yordayan bazı kategorik ve sürekli değişkenlerin etki, Wald ve $(Exp(\beta))$ değerleri ile Wald değerinin anlamlılık düzeyleri bulunmaktadır. Wald değişkeninin anlamlı olup olmamasına bakarak yordayan değişkenlerin etkili olup olmadığına karar verilmektedir. Eş seçim stratejileri alt boyutundan aile kurumu ve güven boyutu ile fiziksel özellik alt boyutlarının, değerler alt boyutlarından yeniliğe açıklık ve özaşkınlık alt boyutlarının duygusal ilişkiyi yordadığı bulunmuştur ($p < .01$). Buna göre, aile kurumu ve güven değişkeninin β değeri -1,932 ve $Exp(\beta)$ değeri 0,145'tir. β değerinin negatif olması, etkinin yönünü gösterirken, $(1 - Exp(\beta)) \times 100$ bu değişkendeki bir birimlik artışın, bağımlı değişkenindeki değişim oranını vermektedir. Şöyle ki, aile kurumu ve güven değişkenindeki bir birimlik bir artış bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıklarını

%85,5 oranında etkilemektedir. Başka bir deyişle, bireylerin eş seçimlerinde aile kurumuna ve eş adaylarına güven duygusunu ön plana çıkarmaları onların duygusal bir ilişkiye girme olasılıklarını artırmaktadır.

Fiziksel özellik değişkeninin β değeri 0,463 ve $\text{Exp}(\beta)$ değeri 1,589'dır. Fiziksel özellik değişkenindeki bir birimlik artış bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıklarını %58,9 oranında etkilemektedir. Şöyle ki, bireylerin eş seçimlerini fiziksel özelliğe göre yapmaları onların duygusal ilişkiye girme olasılıklarını düşürmektedir.

Değer tercihlerinden yeniliğe açıklık alt boyutunun β değeri -,0661, $\text{Exp}(\beta)$ değeri 0,516'dır. Yeniliğe açıklık değişkenindeki bir birimlik artış bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıklarını %48,8 oranında etkilemektedir. Şöyle ki, yeniliğe açıklık değerine sahip olan bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıkları artmaktadır.

Değer tercihlerinden özaşkınlık alt boyutunun β değeri 1,301, $\text{Exp}(\beta)$ değeri 3,673'tür. Özaşkınlık değişkenindeki bir birimlik artış bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıklarını %267,3 oranında etkilemektedir. Şöyle ki, özaşkınlık değerine sahip olan bireylerin duygusal ilişkiye girme olasılıkları düşmektedir.

Cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi kategorik değişkenler, mükemmeliyetçilik değişkeninin tüm alt boyutları, eş seçiminin beş alt boyutu ve değer tercihlerinin iki alt boyutu değerleri anlamlı sonuç vermediğinden ($p > .05$) değerlendirilme almamıştır.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında evlenmemiş bireylerin duygusal ilişki içerisinde olup olmamalarını eş seçim stratejileri alt boyutlarından *aile kurumu ve güven* ile *fiziksel özellik* alt boyutları ve değer tercihlerinden *yeniliğe açıklık ve özaşkınlık* boyutları etkilemektedir. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi kategorik değişkenlerin ve mükemmeliyetçiliğin herhangi bir alt boyutunun bireylerin duygusal ilişki tercihlerinde etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Çalışmamızda cinsiyet değişkeninin duygusal ilişki tercihi herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Eş seçimi üzerine yapılan bir meta-analiz çalışmasında, fiziksel çekiciliğin ve kazancın kadınlar ve erkekler için eşit derecede önemli olduğu tespit edilmiştir (Eastwick, Luchies, Finkel, ve Hunt, 2013). Çalışmamız bu araştırma bulgularıyla uyum göstermektedir. Ancak literatür incelendiğinde eş seçimi üzerine yapılan çalışmalar eş seçimi sürecini cinsiyet farklılıkları bağlamında incelemektedir. Bu çalışmalar çoğunlukla eş seçimi araştırmalarını evrimsel psikoloji bağlamında yürütmektedir. Bahsi geçen araştırmalar örneğin erkeklerin kadınlara göre eş seçiminde fiziksel çekiciliği, kadınların ise statü, eğitim durumu ve kazanç gibi özellikleri daha önemli gördüklerini göstermektedir (Bush, 1985; Sprecher, Sullivan ve Hatfield, 1994; Buunk, Dijkstra, Fetchenhauer ve Kenrick, 2002). Meltzer, McNulty, Jackson ve Karney (2016)'ın yaptıkları boylamsal araştırmada fiziksel olarak çekici bir eşe sahip erkekler, evliliklerinin ilk 4 yılında, fiziksel çekiciliği olan erkek eşe sahip kadınlardan daha fazla evlilik doyumuna yaşadıklarını göstermiştir. Bu bulgu, fiziksel çekiciliğin uzun süreli ilişkilerdeki etkisini cinsiyet bağlamında değerlendirmesi açısından önemli görülmektedir.

Araştırmamızda yaş ve eğitim değişkeni duygusal ilişki üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Şöyle ki, araştırma sonucuna göre yaş ve eğitim durumu değiştikçe bireylerin duygusal bir ilişki içerisinde olma istekleri değişmemektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yaptığı Türkiye Aile Yapısı Araştırması kapsamında ülkemizde en çok 18-24 yaş aralığında evlilik yapılmaktadır. Bu araştırma kapsamında ilk evlenme yaşı 18-24 yaş aralığında olanların oranı %57'dir (Beşpınar, 2013). Diğer yaş gruplarında bu oran gitgide düşmektedir. Görüldüğü üzere yaş arttıkça evlenme olasılığı düşmektedir. Dolayısıyla yaş, duygusal ilişkiye başlama ve evlenme üzerine etkilidir. Ancak bizim araştırmamız bu bulguyu desteklememektedir. Yine Türkiye Aile Yapısı Araştırması kapsamında herhangi bir okul bitirmeyenlerin %89'unun ilk evlenme yaşı 24'ün altındadır. Yükseköğretim mezunlarının %61'inin ilk evlenme yaşı 25'in üzerindedir. Lisansüstü eğitimlilerde oran daha da artmaktadır. %71'inin ilk evlenme yaşı 25'in üzerindedir (Beşpınar, 2013). Buradan eğitim seviyesi arttıkça evlenme yaşının yükseldiği sonucuna ulaşabilmekteyiz. Eğitimin duygusal ilişkiye başlama ve evlilik kararı verme üzerinde etkisi bulunmaktadır. Araştırmamızın bulguları, bu araştırma ile uyumluluk göstermemektedir.

Araştırmamızda aranan eşte önemli görülen özelliklerden biri aile kurumuna değer vermesi, güvenilir ve eşine sadık olmasıdır. Bu bulgu Bacanlı (2001)'nin yaptığı çalışma ile uyumlu sonuçlar vermiştir. Bacanlı (2001)'nin üniversite öğrencilerinin eş tercihlerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmanın Konya örnekleminde eş özelliklerinden ailesine önem verme ve çocuk sahibi olmayı isteme özelliklerinin olmasını istedikleri bulunmuştur (ancak Ankara örnekleminde bu bulgu desteklenmemektedir). Aynı şekilde Tüzemen ve Özdağaoğlu (2007)'nin doktora öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada eş seçme sürecinde önem verdikleri en önemli kriterlerin sevgi, aile faktörü ve karakter olduğu bulunmuştur. Efe (2013)'nin yaptığı araştırmada ise, potansiyel eşte tercih edilen 50 özelliğin ilk 10'unda eşin dürüst, güvenilir, sadık ve saygılı olması sıralanmıştır. Bozgeyikli ve Toprak (2013)'in çalışmasında da kişilik faktöründen sonra aile uyumu faktörünün sıralandığını görmektedir.

Yine Usluoğlu ve arkadaşlarının (2015) kadınların eş seçimleri hakkındaki görüşlerini ele aldıkları nitel çalışmada, kadınlar, evlenmek istedikleri kişinin aileleriyle saygılı, yakın, samimi ve iyi bir ilişki içerisinde olmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmamız sonucunda fiziksel özelliğin eş seçiminde önemli olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, yukarıda da bahsedildiği gibi eş seçimi cinsiyet farklılıkları bağlamında incelendiğinde (örneğin kadınların ve erkeklerin eş seçiminde farklı stratejiler kullanıp kullanmadığını araştıran araştırmalar), erkeklerin fiziksel çekiciliğe daha fazla önem verdiklerini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda bizim araştırma bulgularımız literatürdeki bu çalışmaların yalnızca erkek örneklemeleri ile paralellik göstermektedir. Çünkü bu çalışmalarda kadınların fiziksel çekiciliği önemsemedikleri, statü, eğitim durumu ve kazanç gibi özellikleri dikkate aldıkları bulunmuştur (Bush, 1985; Sprecher, Sullivan ve Hatfield, 1994; Buunk, Dijkstra, Fethenauer ve Kenrick, 2002). Ancak literatür bulguları birbirinden farklılık göstermektedir. Bunun nedeninin araştırmalarda benimsenen farklı psikoloji ekolleri ile ilgisi olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki, evrimsel psikoloji perspektifinden ele alınan çalışmalar eş seçimini daha çok biyolojik faktörler bağlamında değerlendirirken (örn. Buss, 1985; Bacanlı, 2001), eş seçimini psikososyal açıdan ele alan araştırmalar (örn. Onu ve Armstrong, 2013; Usluoğlu ve arkadaşları, 2015) kişilik ve kültür gibi çevresel etmenleri de hesaba katmaktadır. Bundan dolayı araştırma sonuçları birbirlerinden farklılaşabilmektedir. Bunun dışında fiziksel çekicilik ve görünüş güzelliğinin eş seçiminde daha az önemsenmediği çalışmaların da varlığı bilinmektedir (Bacanlı, 2001; Bugay ve Tezer, 2008; Usluoğlu ve arkadaşları, 2015). Araştırmamız bu çalışma bulgularını desteklememektedir.

Araştırmamızda değer tercihlerinden yeniliğe açıklık değişkenin duygusal ilişki tercihinde etkili olduğu bulunmuştur. Yeniliğe açıklık, cesur olmak, heyecanlı ve değişken bir hayat isteği, yaratıcı olmak ve merak duymak olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000). Psikososyal açıdan ele alınacak olursa bireyin genç yetişkinlik dönemi görevlerinden biri, kendine uygun bir hayat arkadaşı bulmasıdır. Kendine uygun bir eş arayan genç yetişkin, yeni deneyimlere ve yeni insanlara açık olmak durumundadır. Yeniliğe açık olan bireylerin yeni insanlarla tanışmaya da istekli olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, duygusal ilişki içerisinde olmayı evliliğin bir provası olarak değerlendirdiğimizde, yeniliğe açıklığın çiftler arasındaki uyumu etkileyeceği de düşünülmektedir. Değerlerin evlilik uyumu üzerindeki etkisini araştıran çalışmalarda, yeniliğe açıklık değerinin evlilik uyumuna etkisinin olduğu bulunmuştur (Özen, 2006; Hamarta, Deniz, Dilmaç, ve Arslan, 2015). Araştırmamızda muhafazakarlık değeri, duygusal ilişki üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Schwartz'ın kuramına göre, yeniliğe açıklık ve muhafazakarlık bir değer boyutunun iki ucunda bulunmaktadır. Bu açıdan yeniliğe açık olan bir bireyin, muhafazakar eğilimlerinin daha düşük olması beklenmektedir. Çünkü muhafazakarlık, aile ve toplumsal kurallara göre yaşama, onlarla uyum içinde olmaktır. Hindistan'da evli olan ve evli olmayan çalışan kişilerin hayat anlamlarını karşılaştıran bir araştırmada, hayatın anlamını bulmada, evliler ailelerini ilk sıraya koymuşlardır. Evli olmayanlar için ise ilk sırada eğlenceli vakit geçirme bulunmaktadır (Sinhgal ve Rastogi, 2015). Buna göre araştırma örneklemimizi oluşturan evlenmemiş ve eğitilmiş bireyler yakın oldukları kişilerle, kurumlarla ve geleneklerle uyum içinde olma, toplumsal değerleri kabul etme ve geleneksel değerleri sürdürmeye çalışmaktan ziyade, daha bireysel bir yaşam içerisinde oldukları ve muhafazakar bir eğilimde olmadıkları; duygusal bir ilişki yaşama eğilimlerinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmamızda özaşkınlığın duygusal ilişki tercihinin olumsuz etkilediği saptanmıştır. Bir başka deyişle özaşkınlık değerine sahip bireyler duygusal ilişki yaşamaktan kaçınmaktadır. Özaşkınlık değeri evrensel düşünceye sahip olma, tüm insanlık barışını arzulama, insanlara yardım etmeyi önemseme, hayatın anlamını ve gerçek sevgiyi arama şeklinde tanımlanmıştır (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000). Bu açıdan bakıldığında, özaşkınlığa sahip bireylerin iki açıdan duygusal ilişkiyi tercih etmedikleri söylenebilir. Birincisi, özaşkınlığın içerisinde bulunan evrensel boyut, bireylerin kişisel meselelerden ziyade toplumsal ya da insanlık ile ilgili düşünceler içerisinde olmalarına yol açabilmektedir. İkincisi, özaşkınlık boyutunun içindeki hayatın anlamını arama ve gerçek sevgiyi bulmaya çalışma ulaşılması güç, gerçeklikten kimi zaman uzak, romantik ideal bir durum olabilmektedir. Bu durum kişileri duygusal bir ilişkiyi denemekten vazgeçirebilmektedir. Değer kuramında, özaşkınlık boyutunun diğer ucu özgünlüktür. Özgünlük, bireylerin başkalarının zararına olsa bile kendi çıkarlarına yönelik davranmalarını sağlayan güç ve başarı odaklı olmak demektir. Araştırma örneğini oluşturan katılımcıların, kendi çıkarlarından, arzu ve isteklerinden vazgeçip insanlığın ve doğanın yararını düşünme eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bireysel bir yaşamı olan ancak bireyselliği salt bencillığe dönüşmemiş, insani değerlere de sahip olduğu görülmektedir. Bu durum onların, sadece kendi yaşamlarına odaklı olmamalarına, dolayısıyla yakın ilişkilerden uzaklaşmalarına yol açabilmektedir.

Mükemmeliyetçilik, daha çok düzenli ve temiz olma eğilimini, hatalara negatif tepkileri, ebeveynlerin çok yüksek standartlar oluşturduğuna inanma eğilimini, bireyin ebeveynlerini aşırı derecede eleştirel algılamasını ve kendine çok yüksek standartlar koymayı içermektedir (Özbay ve Mısırlı-Taşdemir, 2003). Araştırmamızın sonuçları mükemmeliyetçi tutumların bireylerin duygusal bir ilişkiye başlamalarında herhangi bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Bireylerin mükemmeliyetçi tutumları, onların yeni biri ile tanışma, romantik ilişki yaşama ve evlilik planı yapma gibi düşüncelerden alıkoymamakta yani herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Bu

açından bakıldığında, örneklemin mükemmeliyetçi tutumlarının olumsuz olmadığı da söylenebilir. Ashby ve arkadaşlarının (2008) evlenmeyi planlayan bekar çiftler üzerine yaptıkları araştırmada, olumsuz mükemmeliyetçiliğin, kaliteli ilişkiyi yordamadığını ve olumlu mükemmeliyetçiliğin ise daha fonksiyonel ve doyurucu bir ilişki olasılığını artırdığını bulmuşlardır. Literatürdeki çalışmalar mükemmeliyetçiliğin evlenmiş bireylerin evlilik doyumları üzerine kümelenmiştir. Duygusal ilişkiler üzerinde mükemmeliyetçi tutumların nasıl etki ettiğini araştıran çalışmalara bakıldığında, mükemmeliyetçiliğin ilişkileri olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmaktadır. Evli çiftler üzerine yapılan çalışmalar da aynı sonuçları vermektedir. Kim, Johnson ve Ripley (2011)'in, mükemmeliyetçilik, affedicilik ve evlilik doyumu üzerine yaptıkları araştırmalarında, kendine yönelik mükemmeliyetçi tutumun evlilikte doyum üzerinde etkili olduğu, ancak diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin herhangi bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Mükemmeliyetçilik ve affedicilik üzerine yapılan bir başka çalışmanın bulguları ise, mükemmeliyetçilerin çatışma çıkaran ve daha az affedici olan bir tutumda oldukları şeklindedir (Furman ve arkadaşları, 2017). Aynı şekilde Mackinnon ve arkadaşları (2012) da mükemmeliyetçilerin ilişkisel çatışmayı artırdıklarını bulmuşlardır. Kendine ve partnerine yönelik mükemmeliyetçi tutumlara sahip bireylerin eş seçimlerini sınırlandıran inançlara sahip oldukları (Özteke, 2015), ilişkilerinde cinsel doyum açısından düşük oldukları (Habke ve arkadaşları, 1999), ilişkide baskı kurmaya çalıştıkları ve bu nedenle ilişkinin kalitesinin düştüğü (Stoeber, 2012) bulunmuştur. Büyükşahin-Sunal ve arkadaşlarının (2015) yaptığı bir araştırmanın sonucu ise, tıp doktorları arasında mükemmeliyetçilik ile iş-aile çatışması arasındaki ilişkiyi açıklamada evlilik doyumunun koruyucu bir etkiye sahip olduğunu, doyum arttıkça mükemmeliyetçi eğilimlerin iş-aile çatışması üzerinde azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir. Burada mükemmeliyetçiliğin evliliği etkilediği gibi ve evlilikten doyum almanın da mükemmeliyetçiliği etkilediği gibi bir sonuca ulaşılabilmektedir. Mükemmeliyetçilikleri evlilik doyumlarından yüksek bireyler, evliliklerinde daha fazla problem yaşarken; mükemmeliyetçilikleri evlilik doyumlarından düşük bireyler evliliklerinde daha az problem yaşayacaklardır. Araştırma sonuçları açısından çalışmamız Koydemir ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları çalışma bulgularını desteklemektedir. Evliler üzerine yapılan bu çalışmada, mükemmeliyetçilik tutumları ile evlilik doyumu arasında bir ilişki bulunamamıştır. Yine aynı şekilde, Cesur (2017)'un bir fabrikada çalışan yetişkinler üzerine yaptığı araştırmasında, medeni durumu farklı olan bireylerin (evli, bekar, dul, boşanmış) mükemmeliyetçilik puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonuçlarımız mükemmeliyetçilik ve evlilik ya da duygusal ilişki arasında herhangi bir ilişki ya da birbirlerine herhangi bir etki olmadığını gösteren çalışma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın, üniversite mezunu ya da lisansüstü çalışmalarına devam eden, büyük şehirlerde yaşayan ve kadın ağırlıklı bir genç yetişkin örneklemini ile yapılmış olması, araştırma sonuçlarını sınırlı kılmaktadır. Eş seçimi araştırmalarının daha geniş kapsamlı çalışmalarda, örneğin eğitim, sosyoekonomik düzeyin çeşitlendiği, yaş gruplarının yükseldiği örneklemlerle yinelenmesi gerekli görülmektedir. Hem nicel hem nitel araştırmalarla ve farklı değişkenlerle konunun kapsamlı olarak ele alınması mümkün olabilir. Evlilik kişisel bir tercihtir. Ancak duygusal bir ilişki içerisinde olma ve evlilik yaşam dönemi görevleri arasında sayılmaktadır. Öte yandan, ailenin toplumun çekirdeği olarak görüldüğü ve önem verildiği ülkemizde *toplumsal saatin* alarmı ısrarla çalmakta, bazen bu durum bireylerin aileleri ile problemler yaşamalarına yol açabilmektedir. Aileler ve toplum, bireylerin evlenmek istememelerinin altında yatan nedenleri genelde göz ardı etmektedir. Özellikle evlenmemelerin ve boşanmaların arttığı bu dönemde toplumun evlilik dinamiklerinin araştırılması önemlidir. Sonuç olarak, eş seçim stratejileri, mükemmeliyetçi tutumlar ve değer tercihleri gibi farklı özelliklerin ölçüldüğü bu çalışmanın gelişim psikolojisi çalışmalarına, aile araştırmalarına ve evlilik öncesi danışmanlığı alanına ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*, 8(2), 162-177.
- Altuntaş, S. ve Atlı, A. (2015). Eş seçme stratejileri envanteri geliştirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 123-135.
- Asan, T., Ekşi, F., Doğan, A., ve Ekşi, H. (2008). Bireysel değerler envanterinin dilsel eşdeğerlik geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, 15-38.
- Ashby, J. S., Rice, K. G., ve Kutchins, C. B. (2008). Matches and mismatches: Partners, perfectionism, and premarital adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 55(1), 125-132.
- Atak, H. ve Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem: Beliren yetişkinlik. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 17 (1), 38-50.
- Aytaç, S. ve Bayram, N. (2001). Üniversite gençliğinin iş ve eş seçimindeki etkin kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) ile analizi. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 3(1). <http://www.isguc.org/?p=articleveid=97vecilt=3vesayi=1veyil=2001> adresinden 12 Şubat 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Bacanlı, H. (2001). Eş tercihleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 7-16.
- Belot, M., ve Francesconi, M. (2006). Can anyone be the 'one'? Evidence on mate selection from speed dating. *IZA Discussion Paper No. 2377*, 1-36.
- Beşpınar, F. U. (2013). Türkiye'de evlilik. M. Turğut ve S. Feyzioğlu (Ed.), *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, öneriler* kitabı içinde (s. 112-167). İstanbul: IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsü.
- Bozgeyikli, H. ve Toprak, E. (2013). Üniversiteli gençlerin eş seçim kriterlerinin sıralama yargılarıyla ölçeklenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-87.
- Bugay, A. ve Tezer, E. (2008). Üniversite öğrencilerinin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 36-41.
- Burger, J. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan-Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Buss, D. M. (1985). Human mate selection: Opposites are sometimes said to attract, but in fact we are likely to marry someone who is similar to us in almost every variable. *American Scientist*, 73(1), 47-51.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences. Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.
- Buunk, B. P., Dijkstra, P., Fetchenhauer, D., ve Kenrick, D. T. (2002). Age and gender differences in mate selection criteria for various involvement levels. *Personal Relationships*, 9(3), 271-278.
- Büyükşahin-Sunal, A., Ok, B. ve Keskin, S. (2016). İş-aile çatışması boyutları ile mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkide evlilik doyumunun düzenleyici rolü. *DTCF Dergisi*, 56(1), 144-162.
- Cesur, C. (2017). Bir grup çalışan yetişkinde kaygı düzeyi, mükemmeliyetçilik ve öfke arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). <http://acikerisim.isikun.edu.tr/xmlui/handle/11729/1213> adresinden edinilmiştir.
- Chen, R., Piercy, F. P., Miller, J. K., ve Austin, J. P. (2017). Chinese and American Individuals' Mate Selection Pressures: Self-Focused vs. Mate-Focused. *Journal of Comparative Family Studies*, 48(1), 97-112.
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik regresyon analizi: Kavram ve uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1357-1407.
- DePaulo, B. M., ve Morris, W. L. (2006). The unrecognized stereotyping and discrimination against singles. *Current Directions in Psychological Science*, 15(5), 251-254.
- Eastwick, P. W., Luchies, L. B., Finkel, E. J., ve Hunt, L. L. (2013). The Predictive Validity of Ideal Partner Preferences: A Review and Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 140(3), 623-665.
- Efe, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin eş seçme eğilimleri. (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.

- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., ve Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449-468.
- Furman, C. R., Luo, S., & Pond, R. S. (2017). A perfect blame: Conflict-promoting attributions mediate the association between perfectionism and forgiveness in romantic relationships. *Personality and Individual Differences*, 111, 178-186.
- Gol, H. C., Rostami, A. M., ve Goudarzi, M. (2013). Prediction of marital satisfaction based on perfectionism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 89, 567-571.
- Güngör, H. C., Yılmaz, M., ve Çelik, S. B. (2016). Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 180-190.
- Habke, A. M., Hewitt, P. L., ve Flett, G. L. (1999). Perfectionism and sexual satisfaction in intimate relationships. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 21(4), 307-322.
- Hamarta, E., Deniz, M., Dilmaç, B., ve Arslan, C. (2015). Evlilik içi ilişki ile evlilikteki yaşam doyumunun evli çiftlerin değerleri açısından incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(1), 55-69.
- Ibrahim, R. ve Sali, J. (2015). Never married Malay Muslim women's perceived advantages and disadvantages of living single life. *International Journal of English Language, Literature and Humanities*, 3(9), 368-381.
- Kalkan, M. ve Hamamcı, Z. (2015). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kim, L. M., Johnson, J. L., Ripley, J. (2011). A "Perfect" Storm: Perfectionism, Forgiveness, and Marital Satisfaction. *Individual Differences Research*, 9 (4), 199-209 .
- Koydemir, S., Selşik, Z. ve Tezer, E. (2005). Evlilik uyumu ve mükemmeliyetçilik boyutları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 65-75.
- Kuşdil, M.E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000), Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15 (45), 59-76.
- Larson, J. H. (1992). "You're my one and only": Premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection. *American Journal of Family Therapy*, 20, 242-253.
- Lichter, D. (1990). Delayed marriage, marital homogamy, and the mate selection process among white women. *Social Science Quarterly*, 71(4), 802-811.
- Liston, A. ve Salts, C. J. (1988). Mate selection values: a comparison of Malaysian and United States Student. *Journal of Comparative Family Studies*, 361-370.
- Mackinnon, S. P., Sherry, S. B., Antony, M. M., Stewart, S. H., Sherry, D. L., ve Hartling, N. (2012). Caught in a bad romance: Perfectionism, conflict, and depression in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 26(2), 215-25.
- Macvarish, J. (2006). What is' the Problem'of Singleness?. *Sociological Research Online*, 11(3), <http://www.socresonline.org.uk/11/3/macvarish.html> adresinden 7 Ekim 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Mehmedoğlu, A. U. (2006). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri ve dindarlık-değer ilişkisi (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Örneği). *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 133-167.
- Meltzer, A. L., McNulty, J. K., Jackson, G. L., ve Karney, B. R. (2014). Sex differences in the implications of partner physical attractiveness for the trajectory of marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(3), 418-38.
- Oğuzlar, A. (2005). Lojistik regresyon analizi yardımıyla suçlu profilinin belirlenmesi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (1), 21-35.
- Onu, F. O. ve Armstrong, M. P. (2013). The ideal man: An investigation into qualities that influences mate selection among female undergraduate students. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 3(1), 80-84.
- Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi*. İstanbul: İmge Yayınevi.
- Oppenheimer, V. K. (1988). A theory of marriage timing. *American Journal of Sociology*, 94(3), 563-591.
- Özbay Y, Mısırlı-Taşdemir Ö. (2013). Çok boyutlu mükemmeliyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, 9-11 Temmuz, Malatya.

- Özen, A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment* (Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Özteke, H. i., (2015). *Bağlanma, eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliği yordaması* (Doktora Tezi Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Özbay, Y. ve Mısırlı-Taşdemir, Ö. (2003). Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Malatya, 9-11 Temmuz.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1).
- Simpson, R. (2016). Singleness and self-identity: The significance of partnership status in the narratives of never-married women. *Journal of Social and Personal Relationships*, 33(3), 385-400.
- Singhal, H., ve Rastogi, R. (2015). The changing conception of meaning of life among Indian working class: An examination of effect of marital status on meaning of life. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 6(6), 585-89.
- Sprecher, S., Sullivan, Q., ve Hatfield, E. (1994). Mate selection preferences: gender differences examined in a national sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(6), 1074-1081.
- Stoeber, J. (2012). Dyadic perfectionism in romantic relationships: Predicting relationship satisfaction and longterm commitment. *Personality and Individual Differences*, 53, 300-305.
- Şerbetçi, A. ve Özçomak, M. S. (2014). Sıralı lojistik regresyon analizi ile istatistik ve ekonometri, derslerinde başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine bir uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 89-110.
- Tabachnik, B. G. ve Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (Mustafa Baloğlu Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu, “İstatistiki bölge birimleri sınıflamasına göre ortalama ilk evlenme yaşı”, 2001-2015”, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1060 adresinden 15 Mart 2017 tarihinde edinilmiştir.
- Tüzemen, A., & Özdağoğlu, A. (2007). Doktora öğrencilerinin eş seçiminde önem verdikleri kriterlerin analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 215-232.
- Usluoğlu, F., Atıcı, M., ve Avcıbay-Vurgeç, B. (2015). Kadınların eş seçimleri hakkındaki görüşleri: Nitel bir çalışma. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1484-1502.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 15-30.